
O PROJEKTIMA POVEZIVANJA ŠKOLSKOG KURIKULUMA, NASTAVE LIKOVNE UMJETNOSTI I MUZEJA SUVREMENE UMJETNOSTI

IVANA GORIČKI □ Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb

U pedagoškom odjelu MSU-a odlučili smo “živjeti” tezu muzeologa Barryja Lorda da se muzej ponajprije treba “baviti ljudima, a ne predmetima”. Muzeji današnjice, smatra Billmann (2004.), nisu više samo mjesta izlaganja artefakta već i mjesta edukacije.¹

Sukladno našoj ulozi i funkciji muzejskih pedagoga, odlučili smo osmisliti načine i metode kako muzejski predmet približiti posjetiteljima. Uvjereni da Muzej ne bi trebao biti elitističko mjesto namijenjeno samo stručnjacima s određenim (pred)znanjima već da mora funkcionirati otvoreno, biti mjesto gdje su svi dobrodošli, gdje stječu nove spoznaje o vlastitome kulturnom nasljeđu i identitetu, odlučili smo sve to postići specifičnim akcijama što su ih osmislili stručni muzejski djelatnici kako bi MSU znatnije uključili u život lokalne zajednice.

Razmišljajući ponajprije o muzejskoj publici, došli smo do zaključka da su to u velikom broju djeca i mladi tijekom svih obrazovnih procesa – od najranije vrtičke dobi, pa sve do završetka fakulteta. Također smo primijetili da naš muzej u većem broju posjećuju osnovnoškolci, no njihov se broj znatno smanjuje s upisom u srednju školu.

Promotrimo li obrazovni sustav u Hrvatskoj, uvidjet ćemo da je predmet *Likovna kultura* u osnovnim školama obavezan. Nastavne su teme u programu nastave likovne kulture a) obvezne ili b) izborne, a izvode se u blok-satu, unutar satnice od 35 sati u godini. Uvidom u srednjoškolski sustav uočava se da u Hrvatskoj postoji pet vrsta gimnazijskih programa koji se razlikuju po povećanom broju sati onih predmeta koji su karakteristični za pojedini program.

U općim gimnazijama u Hrvatskoj nastava *Likovne umjetnosti* održava se tijekom četiri školske godine, i to po 35 nastavnih sati u godini, a u prirodoslovno-matematičkim gimnazijama isti se sadržaji, ali u manjem opsegu obrađuju u dvije godine unutar 70 nastavnih sati.

Satnica nastavnog predmeta *Likovna umjetnost* na različitim je smjerovima strukovnih i primijenjenih škola različita, a sadržaji likovne umjetnosti obrađuju se u sklopu školskih predmeta različitih naziva. U strukovnim školama postoje različita usmjerenja poput turističko-ugostiteljskoga ili pojedinih grafičkih smjerova, usmjerenja za građevinska zanimanja te za zanimanja s područja obrade tekstila i kože, za dizajnere unutrašnje arhitekture, aranžersko-scenografske dizajnere, dizajnere metala, grafičke dizajnere, dizajnere tekstila, dizajnere keramike, fotografske dizajnere, kiparske dizajnere, slikarske dizajnere, industrijske dizajnere, dizajnere odjeće ili modne stiliste, a u programima svih tih smjerova navode se ključni pojmovi te umjetnici i umjetnička djela izložena u stalnom postavu MSU-a.

Tijekom srednjoškolskog obrazovanja (unutar četiri godine) učenici općih i jezičnih gimnazija u Hrvatskoj imaju 140 školskih sati nastave iz područja likovnih umjetnosti unutar jednog predmeta (*Likovna umjetnost*), dok njihovi vršnjaci u pojedinim državama u sklopu istoga obrazovnog razdoblja imaju znatno veću satnicu te često i po nekoliko predmeta iz područja likovne i vizualne umjetnosti.

Tako satnica likovnih predmeta unutar srednjoškolskog obrazovanja gimnazijskog usmjerenja u Finskoj obuhvaća do 190 nastavnih sati, u Sloveniji do 280, a u SAD-u i Kanadi prelazi 600 sati.² Nažalost, u hrvatskim školama nismo u mogućnosti povećati satnicu, ali možda možemo utjecati na kvalitetu nastave razradom programa koji obuhvaća terensku nastavu odnosno susret učenika s originalnim umjetničkim djelima.

Učenje putem doživljaja u muzeju! Neprocjenjivo!

Stoga smo odlučili izraditi *Projekt povezivanja školskog kurikulumu, nastave likovne umjetnosti i Muzeja suvremene umjetnosti Zagreb* namijenjen gimnazijama te strukovnim i umjetničkim školama koje u svom programu imaju nastavne predmete *Likovna umjetnost*, *Povijest likovne umjetnosti*, *Vizualna umjetnost*, *Teorija oblikovanja*, *Kulturna baština* i srodne predmete. Pritom smo program dopunili integriranjem *Građanskog odgoja i obrazovanja* radi dodatnog razvoja kulturoloških kompetencija mladih.

Navedeni je projekt 2017. odobrilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja na temelju pozitivnoga stručnog mišljenja Agencije za odgoj i obrazovanje te je dobio preporuku Grada Zagreba.

Projekt obuhvaća nastavu navedenog predmeta prateći program nastavnih jedinica koje u svom programu obrađuju djela i umjetnike zastupljene u MSU-u. Cilj je približavanje umjetnosti i kulture mladima putem susreta s originalnim umjetničkim djelima.

¹ Billmann, Hans Joachim. *Multimedia in Museen-Neue Formen der Praesentationen-neue Aufgaben der Museums-paedagogik*. Bremen: Engram GmbH, 2004.

² Usporediti: Ivana Obradović. *Interdisciplinarnost u srednjoškolskoj nastavi likovne umjetnosti*, diplomski rad. Zagreb, 2014., str. 51.

Susret s umjetničkim djelima uživo popraćen je stručnim vodstvom i obogaćen dodatnom radionicom koja učenicima, osim teorijskoga, daje i praktičan pristup te priliku za izvođenje vlastitog rada inspiriranoga umjetničkim djelima i njihovim autorima. Nakon odaziva 12 srednjih škola od rujna do prosinca 2017. odlučili smo projekt proširiti na sve dobno-obrazovne skupine. U želji da osmislimo projekt s jednakim nazivnikom i prilagodimo ga djeci i mladima svih dobno-obrazovnih skupina, nazvali smo ga pamtljivim nazivom *msu avantura*.

Danas u Muzeju provodimo umjetničko-edukativni program *msu avantura*, a prilagodili smo ga svim obrazovnim skupinama počevši od predškolskog odgoja, osnovnoga i srednjega do visokog obrazovanja.

Provođenje edukativnih radionica u trajanju 135 minuta podijeljeno je na tri cjeline.

Prva, u trajanju od 45 minuta, obuhvaća stručno vodstvo stalnim postavom MSU-a nazvanim *Zbirke u pokretu*, s naglaskom na umjetnička djela, umjetnike i pojmove navedene u Nastavnom planu i programu svake obrazovne skupine.

Idući školski sat posvećen je izradi kreativnog rada inspiriranoga umjetničkim djelima za koji je MSU pripremio potreban radionički materijal. Treći je sat rezerviran za završnu prezentaciju usvojenoga gradiva i za prikaz rezultata kreativnog rada.

Osim edukacije i razvoja kreativnih procesa djece i mladih, ovim projektom nastojimo razvijati naviku posjećivanja muzejsko-galerijskih ustanova te potaknuti razvoj građanskih i kulturoloških kompetencija.

Cijeli je projekt osmišljen s ciljem da nastava utemeljena na iskustvenom pristupu ponudi učenicima način razumijevanja umjetničkog djela i ideje njegova autora, u čemu će im pomoći i praktična izvedba vlastitih djela.

Svaki smo susret prilagodili skupini, dobi i programu djece i mladih. Pritom je poseban naglasak stavljen na prilagodbu programa gimnazijama, ali i strukovnim školama s različitim usmjerenjima, uz stavljanje naglaska na određena područja interesa mladih. Primjerice, program *msu avanture* za Graditeljsku tehničku školu razlikovao se od programa namijenjenoga općim gimnazijama. Za sudjelovanje u programu prijavile su se i druge škole, kao i gimnazije koje sudjeluju u različitim projektima. Među njima su i gimnazija iz Rijeke, koja je uključena u projekt Erasmus+ *Let's build Europe together* s temom građanskog društva i aktivnog uključivanja mladih u društvo, te srednje škole iz Austrije, Italije, Španjolske i Grčke, pa smo program prilagodili i njihovim potrebama.

Zbog povećanog interesa vrtića, osnovnih i srednjih škola te zbog njihovih upita o tome tko je bio najbolji odlučili smo održati *Natjecanje – izložbu* radova nastalih u sklopu programa *msu avanture*, i to na Međunarodni dan muzeja 18. svibnja 2018.

Na svečanom otvorenju izložbe nagrađeni su najuspjeliji radovi u svakoj dobnoj skupini te dodijeljena priznanja školama koje su dale poseban doprinos projektnim aktivnostima. Posebna priznanja i prigodne nagrade osigurane su i za nastavnike.

Budući da smo željeli doprijeti do učenika koji nisu u mogućnosti posjetiti MSU u Zagrebu, osmislili smo projekt *S ruksakom u MSU* ili *MSU u ruksaku*. I dok se *MSU u ruksaku* temelji na posjetu učenika MSU-u u Zagrebu, projekt *MSU u ruksaku* namijenjen je školama koje nisu u mogućnosti posjetiti MSU, pa umjetnine iz MSU-a "kreću na put" do određene škole.

Posjete školama uspjeli smo ostvariti prijavivši se za program Ministarstva kulture *Ruksak (pun) kulture – umjetnost i kultura u vrtiću i školi 2017*.

Danas tim projektima želimo povezati MSU s vrtićima i školama u Hrvatskoj vodeći brigu o temeljnim ciljevima odgoja i obrazovanja te o načelima odgojno-obrazovnih područja definiranih *Nacionalnim okvirnim kurikulumom*. Također nastojimo utjecati na razvoj kulturoloških kompetencija djece i mladih te omogućiti učenicima iskustvo susreta s originalnim djelima kako bismo produbili njihovo razumijevanje umjetničkih djela, ali i pobudili daljnji interes djece i mladih. Nadamo se da ćemo tim projektom pomoći učenicima u stjecanju ključnih kompetencija nužnih svim članovima društva utemeljenoga na znanju³ kao primarnom zahtjevu današnjeg vremena.

Ne zaboravimo da je u ožujku 2000. Europsko vijeće u Lisabonu postavilo novi strateški cilj vezan za Europsku uniju: ona treba postati *najkompetentnije i najdinamičnije gospodarstvo svijeta utemeljeno na znanju, sposobno za održivi gospodarski rast sa sve više boljih radnih mjesta i većom socijalnom kohezijom*. Time su, nakon konferencije Vijeća u Stockholmu i usvajanja *Konkretnih budućih ciljevi sustava obrazovanja i izobrazbe*⁴, istaknuta tri strateška cilja – kvaliteta, dostupnost i otvorenost sustava obrazovanja i izobrazbe, a ta je strategija osnažena i na konferenciji Vijeća u Barceloni, na kojoj je prihvaćen iscrpan radni program⁵ kako bi se do 2010. mogli ostvariti zajednički ciljevi i zadatci te donijeti okvir za osam ključnih kompetencija s odgovarajućim znanjima, vještinama i pristupima koji se odnose na ta područja.

Jedna od osam kompetencija jest *kulturno izražavanje*, što podrazumijeva prihvaćanje važnosti kreativnog izražavanja ideja, iskustava i osjećaja u nizu medija, uključujući glazbu, tjelesno izražavanje, književnost i plastične

3 Navedeno u *Ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje, europski referentni okvir*, studeni 2004.

4 Dokument Vijeća 5980/01 od 14. veljače 2001.

5 Iscrpan radni program koji se nadovezuje na ciljeve sustava obrazovanja i izobrazbe u Europi (2002/C 142/01).

umjetnosti.⁶ U Lisabonu je 2006. održana Svjetska konferencija o umjetničkom odgoju (World Conference on Arts Education)⁷ na kojoj se raspravljalo o ciljevima i pristupima umjetničkom odgoju te su pritom predstavljene smjernice i osnovne strategije umjetničkog odgoja u osnovnim i srednjim školama.

Neki od spomenutih ciljeva koji se navode kao zaključci Lisabonske konferencije (*World Conference on Arts Education*) jesu zagovaranje prava djece na odgoj i kulturnu participaciju, razvoj individualnih sposobnosti putem umjetničkog odgoja, poboljšanja kvalitete odgoja i poticanja kulturne raznolikosti.⁸

Primjer Lisabonske konferencije slijedi i Konferencija u Seulu (Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education),⁹ održana 2010., na kojoj su doneseni detaljni planovi, zadatci te ciljevi za unapređenje i kvalitetnije umjetničko obrazovanje i odgoj.

Ciljevi određeni Seulskom konferencijom jesu osiguranje mjesta umjetnosti i kulturi u obrazovanju, razvijanje visokih standarda likovnog obrazovanja, ostvarivanje društvene odgovornosti, kohezije, kulturne raznolikosti i interkulturalnog dijaloga u sklopu umjetnosti i likovnog odgoja.¹⁰

Vjerujemo da i mi svojim projektom pridonosimo navedenim ciljevima, a to nam potvrđuju i sve brojnije skupine učenika koje nam se zadovoljno vraćaju, što nas motivira na izradu dodatnih edukativnih programa za vrijeme školskih praznika.

Stoga tijekom zimskih, proljetnih i ljetnih praznika pet dana u tjednu organiziramo cikluse edukativnih radionica za djecu i mlade u trajanju od tri sata.

Svakog dana ciklusa polaznike upoznajemo s nekoliko umjetničkih djela. Posljednjeg dana radionice u aktivnostima sudjeluju i roditelji, a kroz postav nas vode djeca. Objašnjavaju nam što su sve zapazili i naučili te prezentiraju vlastite kreativne radove inspirirane umjetničkim djelima. Toga posljednjeg dana djeca donose i odluku o tome koje im se umjetničko djelo najviše sviđalo, a u procesu izvedbe njihova posljednjeg rada nastaloga tijekom ciklusa radionica sudjeluju i roditelji.

Primijetili smo da je ideja zajedničkog rada izmamila poseban osmijeh na lica djece i roditelja te nas je to navelo da organiziramo i jednomjesečne radionice koje smo nazvali *MaLi i VeLiKi*. Edukativna radionica namijenjena je djeci od 5 do 13 godina koja u pratnji člana svoje obitelji zajedno uče i stvaraju u MSU-u. Specifičnost te radionice jest da su osim djece pozvani i roditelji ili bake i djedovi da zajedno s djecom kreiraju svoj uradak inspiriran umjetničkim djelima izloženima u stalnom postavu *Zbirke u pokretu*.

Taj nas projekt osobito raduje jer smo uz pomoć djece uspjeli doprijeti i do odraslih, koji polako postaju sve aktivniji. Dosadašnje je iskustvo pokazalo da su posjetitelji, kako mali, tako i veliki, tražili produžetak aktivnosti.

Naš je cilj da MSU, osim učenika koji dolaze organizirano, posjećuje i veći broj pojedinačnih posjetitelja, ali i cijele obitelji. Iskreno se radujemo tim susretima.

Primljeno: 30. ožujka 2018.

6 https://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/graanski_odgoj/EK.doc

7 Usporediti: *Smjernice za umjetnički odgoj: Oblikovanje stvaralačkih mogućnosti za 21. stoljeće* [dalje: *Smjernice Lisabon*], Svjetska konferencija o umjetničkom odgoju, Lisabon: UNESCO, 6. – 9. ožujka 2006. Dostupno na mrežnoj stranici http://www.hcdo.hr/wpcontent/uploads/2009/09/Smjernice_UNESCO_o_umjetnic-kom_odgoju_06.pdf (posjećeno 8. rujna 2014.).

8 Usporediti: *Smjernice Lisabon*, 2006., str. 2-5.

9 Usporediti: Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education, Seul: UNESCO, 25. – 28. svibnja 2010. Dostupno na mrežnoj stranici <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/creativity/arts-education/worldconferences/2010-seoul/outcomes/> (posjećeno 8. rujna 2014.).

10 Usporediti: isto, str. 3-10.

PROJECTS LINKING THE SCHOOL CURRICULUM, FINE ARTS TEACHING AND THE MUSEUM OF CONTEMPORARY ART

The Museum of Contemporary Art [MCA] Adventure is an art educational programme carried out in the Museum, adjusted to all educational groups, starting from preschoolers and going all the way up to those in tertiary education. It is based on the Project for linking the school curriculum, fine art teaching and the Museum of Contemporary Art, approved by the Ministry of Science and Education as the result of a positive expert opinion from the Education and Teacher Training Agency and has also been recommended by the city of Zagreb. The object of the project is to bring art and culture closer to the young through encounters with original works of art. The conduct of educational workshops lasting 135 minutes is divided into three units. The first, of 45 minutes, covers a guided tour through the permanent display of the MCA, entitled Collections in Motion, with the emphasis on artworks, artists and concepts listed in the syllabus and the curriculum. The next class is devoted to the making of a creative work inspired by the artworks, for which the MCA has prepared the necessary workshop material. The third class is reserved for the final presentation of the material covered and the creative work. Apart from education and the development of creative processes among children and young people, in this project we are endeavouring to develop an interest in visiting museum-gallery institutions and enhance the development of civil and cultural competences.